

Unisen linnun lento

Irma Lehto

Irma Lehto

Unisen linnun lento

Myllärin tyttärentyttären kiistakirjoitus

© 2017 Irma Lehto

Taitto ja kannen suunnittelu: Tero Collin, Tutta Lehto-Collin

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN 978-951-568-007-5

Lukijalle

Vuosikymmeniä sitten kuuntelin Schubertin Wilhelm Müllerin runoihin säveltämää laulusarjaa Winterreise Martti Talvelan ja Ralf Gothónin levytyksenä. Kun Classica-lehti 1/1997 julkaisi laulusarjan sanat sekä saksaksi että suomeksi, aloin kiinnittää erityistä huomiota laulujen sanoihin. Käännös on Irma Heydemann'in.

Laulujen sanat saivat aikaan merkillisen myllerryksen: Naisen kapinan. Miksi mies syylistää naisen? Miksi hän valittaa naisen petollisuutta? Onko hänen toivoton, kuolemaa kaipaava yksinäisyytensä vain naisen syytä? Tältä pohjalta aloin hahmotella romaanin kirjoittamista. Mutta koska mitään ehjää elämäntarinaa ei ollut, aloin kehitellä fiktiota, avioliittoromaania, johon voisin sisällyttää hyvinkin tunnetautuneita kohtauksia elävästä elämästä, omastani ja toisten.

Tarina on nyt valmis. Se makasi puolivalmiina pöytälaatikossa monen monta vuotta. Romaanin keskeisissä luvuissa päähenkilö, Siiri-Maria, istuu yön ex-miehensä, Untamon, haastamana Myllytuvassa ja kuuntelee Winterreisea. Siitä säkeet lukujen alussa. Mielenvirrassaan Siiri-Maria haastaa Untamon, kirjoittaa ajatuksissaan kiistikirjoituksen, jonka sitten retrospektiivisesti panee paperille tietoisena, että tarinalla on lukija. Tietoa teokseeni olen hakenut eri aikoina eri lähteistä, myöskin Internetistä.

I osa
Haaste

1. luku

Nykyinen kotini on sen verran mutkaisen ja mäkisen pihatie-
tien päässä, että autonkulun aina kuulee. Talvella sen kuulee
riisutussa maisemassa vielä selvemmin kuin kesällä. Kun
suuri pakettiauto, jonka kyljessä luki suurin kirjaimin ”Kel-
tainen kuljetus”, pysähtyi jarruttaen ovelleni tuona joulun
jälkeisenä pakkaspäivänä, minä jo alitajuisesti aavistin, ettei
auton tuoma viesti toisi minulle mitään iloa. Ei minulle, eikä
perheelleni myöskään.

Joulunaikaan kaikki ikävä ja paha tuntuu entistäkin pa-
hemmalta. Toivoin siis, ettei tyttäreni kuulisi auton tuloa,
mutta Elina juoksi jo alakertaan. Näin hänen ahdistuneista
silmistään, että hänkin aavisti. Isä ei ollut soittanut hänelle,
eikä vastannut hänen soittoonsa. Eikä hän ollut aattoiltana
kotona, kun tytär kävi katsomassa. Huomasin, miten huo-
lestunut Elina oli. Hän odotti isänsä soittoa joka päivä ja ky-
syi sitä minulta, mutta Untamo ei soittanut. Tyttärelleni en
sanonut, että minä olen vain hyvilläni siitä.

Jouluaatonaattona mies oli pistäytynyt tuomaan lahjan
Elinalle. Ollin lahjasta hän ei sanonut mitään. Aikaisemmin
Untamo oli tunkeutumalla tunkeutunut elämään, mutta nyt
häntä ei saanut pyytämälläkään jäämään tai tulemaan aatto-
iltana, vaikka hänellä tuskin oli muuta paikkaa kuin yksinäi-
nen asuntonsa. Tietysti olin pahoillani, kun huomasin, miten
pettynyt Elina oli. Yritimme kyllä olla iloisia ja tonttuilla ta-
van mukaan. Parin viinilasillisen jälkeen ilta onnistuikin jo
paremmin.

– Onko se isä? Elina kuiskasi nyt kuivin huulin.

– En tiedä, vastasin.

Halusin vielä väistää.

Mieheni – tämä toinen, ei lasteni isä – otti viestin kädestäni ja luki sen. Mutta hän ei lukenut sitä ääneen, eikä selittänyt. Hän vain katsoi meitä, ja se katse kertoi, mitä tytär ja minä pelkäsimme. Juostessaan pois Elina peitti itkunsa. Ehkä hän teki niin säälieni minua. Sillä sitä syytösten ja vastasytösten määrää, jonka tuo auton tuoma viesti repisi esiin sydämeni syvyyksistä, olisi vaikea kestää. Mutta kenen kanssa minä sen jakaisin. En kenenkään.

Tiesin tuolloin heti, että jos yrittäisin mennä purkamaan tuntejani johonkin sururyhmään, niin minun suruni, joka sisältäisi aivan liian paljon ristiriitaisia tunteita, vihaa ja rakkautta, olisi outoudessaan niin pelottava, ettei kukaan normaalisti sureva sitä kestäisi – ja tuskin sitä olisi kestänyt myöskään ryhmänvetäjä. Kieroutuneita tunteita on vaikea vääntää suoraksi. Ja armon osoittaminen minulle olisi varmaan loukannut monen muun surevan pyhimpiä arvoja ja kipeitä tunteita. Untamon kuolemaan liittyi asioita, joista oli parempi vaieta.

Minun oli siis mentävä myllytyksen läpi omin voimin. Myönnän, ettei se ollut viisasta. Sillä hän, joka tuon Keltaisen kuljetuksen tuoman viestin lähetti, tunsikin minut ja tiesi tarkalleen, mitä teki. Hän halusi syyllistää minut. Hän halusi sitoa minut omaan kohtaloonsa, siihen talviseen matkaan, joka oli nyt edessäni.

Kun Elina oli juossut pois, mieheni ei antanut vielä kukaan viestiä minulle. Sanoma oli järkyttänyt häntä. Mikko

puolustautui viestiä vastaan sanomalla: – Tällaista viestiä ei saisi kukaan lähettää. Virkailijalla on silmät päässä. Kyllä hänen pitäisi tuntea vastuunsa...

En kuunnellut enempää.

– Anna se tänne! Kuka viestin on lähettänyt? Eihän kuollut itse kuolin viestiään kirjoittele.

Mikko sävähti niin kuin poskelle lyöty. Olin häkeltynyt, sillä en ollut nähnyt Mikon joutuvan noin pois tolaltaan. Sieppasin sanoman hänen kädestään ja luin: Tule Myllylle ja hautaa minut.

2. luku

Aikomus oli lähteä ajamaan aikaisin aamuyöstä. Mutta heräämiseeni meni aikaa, kun en koko yönä päässyt syvään uneen. Kyyhötin vain kynsilläni ja torkahtelin. Ajatukset ahdistivat. Muistot masensivat. En päässyt niistä eroon, vaikka kuinka yritin. Iltarukouskaan ei auttanut, siitä tuli pelkkä hokema. Tuskin taivastielle olisin päässyt, jos lähtö sinne olisi tullut.

Onneksi Mikko nukkui. Siitä olin kiitollinen ja hyvilläni, sillä Mikko aikoi ajaa koko matkan monta sataa kilometriä yhteen menoon. Minua ajaminen talvikelissä ei houkutellut yhtään. Mutta kyydissä ollen osasin pysäyttää mielessä pyörivän vauhtipyörän. Osasin levätä ja rentoutua. Niinpä, kun tuo aamuinen matkamme alkoi, istuin kauan aikaa autossa puolinukuksissa miettimättä mitään. Vilkaisin vain silloin tällöin tyynen levollisena ajavaa miestäni ja hymyilin hiljaa mielessäni, että siunattu olet sinä vaimojen joukossa.

Lopulta en malttanut olla virkkamatta: – On se kumma, miten sinulla riittää energiaa: illasta aamuun ja aamusta iltaan. Sinä et näytä väsyvän koskaan.

– Se on olemisen ja elämisen viisautta, mies totesi hymyillen. – Etkö sinä, Siiri-Maria, vieläkään tiedä, että rento ja huoleton ihminen ei väsy. Jännittäjät väsyvät – ja huolehtijat.

– Niinpä! myönsin alakuloisesti.

– Mikset sitten opettele olemaan huoleton. Älä ajattele huomisen murheita. Ei niistä kannata huolta kantaa.

- Aamen.
- Ihan totta! Sieluuni sattuu, kun et koskaan päästä itseäsi täysin vapaalle.
- Päästämpäs, kiistin.
- Onneksi sentään sängyssä, kun kuiskin korvaasi.
- Niin – ja näin matkalla.
- Tosi on, mies myönsi, mutta vain silloin, kun torkut silmät puoliummessa niin kuin lapsi.
- Lapsena minä olinkin aito karjalainen, mutta sitten minusta tehtiin pohjalainen ja hämäläinen ja vaikka mikä peräkyläläinen, vaikka kaupungissa asuttiin.
- Huono selitys, mies väitti.
- Etkö sinä sitten tiedä, että poisoppiminen on elämässä kaikkein vaikeinta. Tavat tarttuvat. Hyvä olisi, jos tarttuisi tuo sinun raamatullinen ja sinuhemainen asenne.
- Sitä minä olen toivonut jo pitkän aikaa, mies totesi hiljaa.
- Ymmärsin sillä hetkellä sanat väärin ja ärähdin: – Älä sinä rupea muokkaamaan minua.
- Äläkä sinä ole niin hiton herkkähipiäinen. Minä en ole mikään Untamo.

Olimme hetken hiljaa. Ärtymyksen liekki sammui, kun siihen ei puhallettu sen enempää. Ei ollut syytä. Tyyneys ja lämpö palasivat. Mikko alkoi jutella muuta; päivänkohtaista.

– Miksi Elina ei lähtenyt meidän mukaan? Koiran hoitaminen kotona oli niin läpinäkyvä juttu, etten minä siihen uskonut. Olisihan koira autoon mahtunut, niin kuin aina ennenkin.

– Elinaa pelottaa, niin kuin minuakin, vaikka ei hän sitä sanonut, vastasin kuristuvalla äänellä. – Ymmärrän hyvin, että Elina haluaa odottaa Ollia. Olli on aina ollut hänelle turvallinen isovelji.

– Miten Elina itkunsa jälkeen isänsä viestiin suhtautui?

– Hän haluaa kieltää koko asian.

– Millä tavoin? Mikko ihmetteli.

– Elina sanoi, että hän tulee Ollin kanssa, jos on tarpeen.

– Miten niin tarpeen?

– Sanopa sel! parahdin ja hengästyen selitin: – Elina ajatteli, että entä, jos hänen isänsä ei olekaan kuollut. Minä luulin, että Elina tarkoitti sitä, että Untamo on onnistuttu pelastamaan. Että joku naapuri on tullut Myllylle, ja hänet on viety sairaalaan.

– Niin ja sitten?

En olisi halunnut sanoa enää sanaakaan, en Elinasta, sillä niin syvältä riipaisi minua taas tuo tyttäreni pidätetty tuska, jonka olin hänessä nähnyt. Mutta en minä voinut työntää Mikkoa pois.

– Elina myönsi, että kyllä hän tarkoitti sitäkin – siis sitä, että Untamo on viety sairaalaan. Mutta sitten Elina henkäisi: *Jospa se viesti ei ole totta, jos se on pilaa.*

– Pilaa! mies huudahti.

– Niin, vahvistin.

– Mitä sinä siihen sanoit?

– Torjuin kiivaasti ajatuksen pilasta. Väitin, ettei hänen isänsä sentään hirviö ole, eikä hänen huumorinsa niin kieroutunutta.

– Tyytyikö Elina siihen?

– Ehkä jollain tavoin, kun väitin kiven kovaan, ettei Untamo voisi tehdä sellaista pilaa omille lapsilleen.

Näin me päädyimme taas siihen, mistä jo kauan sitten olimme lähteneet: minun menneisyyteeni. Siitä emme päässeet. Jos Untamo ei milloin ollut päivittäisessä kosketuksessa meihin, niin ainakin hänen varjonsa roikkui talomme yllä kuin repaleinen ukkospilvi taivaan reunalla. Tosin Mikko sopeutui siihen heti paljon paremmin kuin minä itse koskaan. Minä tunsin aina ahdistusta ja syyllisyyttä, vaikka kuinka yritin torjua nuo tunteet.

Tunsin ja tiesin aina syvällä sisimmässäni, että minun olisi pitänyt leikata eron jälkeen poikki kaikki siteet Untamoon, niin kuin hän oli alussa leikannut minun siteeni ystäviini, mutta lasten vuoksi se oli mahdotonta. Oli teeskenneltävä, miten me erosimme ystävinä, vaikka emme olleet ystäviä koskaan. Vielä vaikeampaa oli kestää sitä, kun Untamo tuppautui Mikon ystäväksi, vaikka aikaisemmin hänellä ei ollut yhtään omaa ystävää. Työtovereitaankin Untamo oli aina vieronut, eikä hän koskaan esitellyt perhettään ja kotiaan heille.

Kuoletin ajatukseni ja palasin käytännön asioihin. Aloin puhua puhumisen vuoksi.

– Muistithan lähettää Ollille matkarahat?

– Tottahan toki! mies vastasi. – Otin selvää, millä lennoilla Olli pääsee tulemaan, ja lähetin faksin sovittuun osoitteeseen.

– Milloin lentoja tulee?

– Tänään. Huomenna. Ylihuomenna. Kyllä niitä tulee, vaikka eletään näitä joulun välipäiviä. Pyysin Ollia ilmoittamaan Elinalle, millä lennolla hän tulee.

– Tavoittaako Elina Ollin, jos on tarpeen.

– Tietysti, kun soittaa hotelliin, ennen kuin Olli ehtii lähteä, Mikko vastasi: – Soita sinä Ollille nyt heti, jos sinua huolestaa. Kyllä tällä autopuhelimella kuuluu, vaikka Samoan saarille asti.

– En heti. Poika nukkuu vielä.

– Jos nukkuu, Mikko sanoi ääni värähtäen.

Olli oli asunut jo monta vuotta lauluopintojensa vuoksi ulkomailla. Ensin Itävallan pääkaupungissa Wienissä ja sitten Italiassa, Milanossa. Siksi hän ei tullut jouluksi kotiin. Ollia houkutti mahdollisuus viettää joulu Pohjois-Italian alppikylässä, Domodossolassa, pienessä vuoristohotellissa. Hän halusi käyttää matkarahansa siihen.

Poika kysyi kauniisti minulta – ja varmaan hän kysyi samaa isältään – pahoitanko mieleni, jos hän ei tule jouluksi kotiin. En pahoittanut, vaikka kaipasinkin. Miksi olisin estänyt lapsiani kokemasta iloa, suurempaa iloa jossain muualla kuin luonani. En minä ollut heille enää koko maailma.

Mikko sitä vastoin oli pettynyt, kun Olli ei tullut jouluksi kotiin. Joulusta puuttui poika ja poikien jutut. Mikolla ei ollut omia lapsia, eikä enää lähiomaisia. Hän jakoi arjen ja juhlan, ilot ja surut minun ja lasteni kanssa. Oli jakanut jo silloin, kun kesäisin maalla äitini luona tapasi meidät. Mikko oli leikkinyt, pelannut ja peuhannut lasten kanssa, uinut ja onkinut, lukenut satuja ja kertonut tarinoita. Mikko kertoi heille Ranskasta, Pariisista, missä hän opiskeli muutaman

vuoden, ja hän tutustutti lapset kokonaiseen uuteen maan-osaan, Afrikkaan, missä Mikko Pariisin vuosiensa jälkeen toimi erilaisissa lääkärintehtävissä.

Lapset kertoivat Mikolle asiat, joita ei äidille voinut kertoa, ja Mikolta kysyttiin neuvoa, kun isältä ei voinut kysyä. Näytti siltä, että Elina ja Olli rakastivat Mikkoa läheisemmin kuin omaa isäänsä. Mutta siitä ei tullut muuria Untamon ja Mikon välille. Olisi luullut, että isä on mustasukkainen tyttärestään, jos ei pojastaan, mutta ei Untamo ollut. Minä tulkitsin sen aina hyvin kielteisesti: Untamo vähät välittää lapsistaan. Akka on eri asia. Hän on hyötyolio. Lapsista on vain vaivaa ja rahanmenoa.

Kuolema on kamala syyllistäjä. Aloin vatkata mielesäni mennyttä: ”entä ja entä” ... ”jos ja jos”... Entä, jos asiat eivät olleetkaan, niin kuin olin kuvitellut niiden olevan. Entä, jos Untamo oli suurempi sielu, kuin pystyin käsittämään. Entä, jos opin näkemään hänet vieraassa ja väärässä valossa. Kun suhde kieroutuu alusta alkaen, niin toisen tietämiseen ei ole tietä. Kun ovet ja portit suljetaan, etkä jaksa kiivetä aitojen yli, niin et näe, mitä talossa tapahtuu, ja puutarhassa kasvaa.

Mikon opin tuntemaan jo lapsena. Hän oli tuttu mies jo tullessaan, ja Mikolla oli avoin ja valoisa luonne – ei ehkä ihan niin auvoinen, kuin kuvittelin. Kaikilla meillä on salaisuutemme ja pimeä puolemmme. Kaikkia ovia emme suostu avaamaan toiselle. Niistä ovista kulkevat vain enkelit yöllä. Mutta tässä miehessä, Mikossa, näkyvät ovet olivat kutsuvasti raollaan, isoja ruostuneita lukkoja ei ovissa ollut. Ritari Siniparran linna ei ole häntä kiehtonut. Hän ei ole halunnut

Siiri-Maria ja Untamo tapaavat opiskelijoina Tampereella 1960-luvun alussa. Vasta viiden avioliittovuoden jälkeen Siiri-Marialle yllättäen selviää, mikä mörkö heidän parisuhdettaan raastaa ja rasittaa. Siiri-Maria ei kuitenkaan eroa, koska odottaa toista lastaan. Osittain päätökseen vaikuttaa hänen äitinsä, joka sanoo, että vanhakantaisesti ajatellen Untamo on hyvä mies. Ei ryyppää, eikä katsele vieraita naisia ja tuo palkkansa yhteiseen pesään.

Liitto ajautuu lopulta 20 vuoden jälkeen avioeroon, ja Siiri-Maria löytää uuden miehen. Untamo ei kuitenkaan hellitä otettaan. Hän syylistää Siiri-Mariaa ja haastaa hänet istumaan yksin yön kuutamoisessa Myllytuvassa – heidän entisessä lomapaikassaan – takkatulen ääressä ja kuuntelemaan Schubertin Winterreisea eli saattamaan häntä hänen talvisella matkallaan.

9 789515 680075

BoD.fi

ISBN 978-951-568-007-5